

Anna Błasiak, *Aksjologiczne aspekty procesu wychowania*, WSFP „Ignatianum”, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009, ss. 210.

Przyjmując, że w wychowaniu zawsze chodzi o wspieranie wychowanka w przewyżnianiu pojawiających się trudności, publikacja Anny Błasiak *Aksjologiczne aspekty procesu wychowania* wskazuje na fundamentalne zasady wszelkiego rodzaju działań pedagogicznych: wartości. Przedstawiona problematyka zostaje naświetlana niemal z konieczności w mniej lub bardziej interdyscyplinarnym wymiarze.

Całość zarysowanych w publikacji badań Autorka uporządkowała w trzech rozdziałach. W rozdziale pierwszym zajęła się szerokim wyjaśnieniem zarówno problematyki dotyczącej pojęcia „wartość”, jak i jego funkcjonowania. Ponadto przybliżone zostało różnorodne rozumienie terminu „istnienie wartości”. Rozdział kończy prezentacja prób opisywania i klasyfikowania hierarchii wartości. Oceniając treść rozdziału z tej perspektywy, wydaje się godnym podkreślenia jasne uporządkowanie przedstawianej problematyki, co może mieć duże znaczenie i wartość dla czytelnika, który nie jest wprowadzony w arkana filozoficznych dysput o wartościach. W tym też kontekście może warto pokusić się w kolejnym wydaniu publikacji o rozwinięcie problematyki związanej z pojęciem „wartości chrześcijańskie”. Podjęcie tego zagadnienia wydaje się być o tyle ważne, że z jednej strony jest ono dość często używane, czy wręcz nadużywane bez podkładania pod jego znaczenie właściwych treści. Nie bez znaczenia jest też dyskusja o tym, co faktycznie jest, a co nie jest wartością chrześcijańską.

Bardzo interesujący jest kolejny rozdział, zatytułowany: „Proces wychowania do wartości i poprzez wartości”. W rozdziale tym, poza przybliżeniem czytelnikowi możliwości podchodzenia do problematyki wychowania i związanym z tym przypisywaniem wartościom określonych zadań, Autorka, stojąc na stanowisku, że

wychowanie to nie bezpłodna i męcząca walka o wyrobienie w dziecku umiejętności w danym stadium jego rozwoju, wcale nie niezbędnych i jeszcze zbyt dla niego trudnych (s. 93),

upatruje istotę wychowania

w umiejętnym stawianiu i egzekwowaniu określonych wymagań dostosowanych do wieku i indywidualnych możliwości (s. 94).

Wokół tego ujęcia koncentruje też swoje uzasadnienie wychowania do wartości przez wartości. W dalszej kolejności przedstawia zasady ułatwiające wychowawcy skuteczność wychowania do wartości. Pośród podanych zasad na uwagę zasługuje przypomnienie potrzeby umożliwiania wychowankowi zrozumienia wartości i jej znaczenia dla własnego życia. Wydaje się, że zasada ta jest swego rodzaju kluczem dla procesów wychowywania do wartości. Jej zaletą jest bowiem to, że wychowanek jest w procesie wychowawczym faktycznie podmiotem – partnerem dla wychowawcy, a nie posłusznym przedmiotem jego oddziaływań.

Kolejnym elementem treściowym tego rozdziału jest wskazanie na okoliczności, w jakich przebiega proces wychowania do wartości. Paragraf ten wydaje się być szczególnie cennym dla pedagogów bezpośrednio pracujących z rodzicami. Autorka niejako podpowiada w nim wychowawcom treści, na które winni uwrażliwiać swoich słuchaczy – rodziców. Ważne jest przy tym dzielenie się autorki pracy spostrzeżeniem, które nie zawsze jest dla pedagogów oczywiste, że podlegająca rozwojowi osoba wychowanka podlega także procesom rozwojowym w osobistym rozumieniu i przyjmowaniu poznawanego świata wartości.

Podejmowanie rozważań nad możliwościami kierowania procesami wychowania, w których określony świat wartości będzie respektowany, wiąże się wreszcie i z tym, że wychowanek w którymś momencie swego życia winien osiągać określony poziom moralności. Dzieje się to na drodze przyjęcia i uznania za własny konkretny świat wartości. Proces ten został zaprezentowany w ostatnim paragrafie rozdziału drugiego. Za ważne w tym paragrafie wydaje się być zwracanie uwagi na wielorakie uwarunkowania procesów wychowania. Ich następstwem stają się określone, niekiedy nawet niepożądane zachowania. Problematykę tę Autorka ukazuje w powiązaniu z wielorakimi uwarunkowaniami kulturowymi, w jakich przychodzi się rozwijać współczesnemu wychowankowi. Świadomość tych uwarunkowań, zdaniem

Autorki, winna uświadamiać wychowawcom potrzebę niemal równoległego do procesów wychowania rozwijania w wychowanku umiejętności samowychowania. Rozwijanie tej umiejętności możliwe jest między innym poprzez budzenie i rozwijanie w wychowanku wielorakich aktywności. Właśnie w aktywności wychowanka autorka upatruje klucz do podjęcia pracy nad sobą. Z tych też powodów sugeruje, że

należy w odpowiednim czasie w coraz większej mierze wymagać od wychowanka samodzielności, rezygnując stopniowo z „podpowiadania”, czy też podejmowania „zdrowych” decyzji (s. 129).

Zwraca przy tym uwagę na potrzebę uczenia wychowanka nabywania umiejętności zarządzania samym sobą. Umiejętność tę winny wyrażać roztropność, umiar i moc, bo dzięki nim możliwe jest odkrycie, że o dobrym życiu decyduje nie tyle chęć zdobycia go, co raczej rozsądne działanie zmierzające do osiągnięcia tego celu.

W rozdziale trzecim autorka omawia środowiska, w których mają miejsce procesy przekazywania wartości. Zagadnienia te omawia w klasycznym rozumieniu środowisk wychowawczych, jakimi są rodzina, szkoła, Kościół, grupy rówieśnicze i środki masowego przekazu. Przywołując to ostatnie środowisko, zwraca uwagę między innymi na to, że

przemiany w kulturze, jakie dokonały się w przeciągu ostatnich kilkudziesięciu lat spowodowały, że znaczne miejsce w kreowaniu współczesnego społeczeństwa zajęły media (s. 177).

Przypomina też, że

środki masowego przekazu zmieniały i nadal zmieniają styl życia, system wartości i wzorce zachowań ludzki, grup społecznych, a nawet całych społeczeństw (s. 179).

Fakt ten nakazuje bardzo poważne i odpowiedzialne liczenie się z możliwościami tego medium w procesach kształtowania przyjmowanego przez wychowanków systemu wartości, jak też ich respektowania w kształtowaniu własnego człowieczeństwa. Wszystko to domaga się dużej odpowiedzialności wszystkich środowisk wychowawczych za wybieranie wartości i opieranie na nich procesów wychowywania.

Korzystającym z publikacji wielce pomocny może się też okazać zgromadzony przez Autorkę bogaty wykaz literatury. Ponadto walor publikacji podnosi też mało skomplikowany język przekazu, którym posługuje się A. Błasiak, prezentując swe przemyślenia o roli aksjologii w procesach wychowawczych, jak i o potrzebie oparcia na niej procesów wychowawczych.

Zbigniew Marek